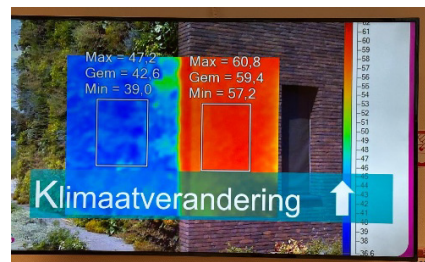


Forum Deelsector Sierteelt en boomkwekerij 27.11.2025

Vlaamse landbouwvisie 2030-2050

ONTWERP VERSLAG

- Deel 1 – Deelnemers, programma en methodiek – p.2
- Deel 2 – DESTEP-SWOT oefening: overzichtstabellen – p.6
- Deel 3 – Thematische synthese van de collectieve reflectie – p. 25



■ Deel 1: Procesprincipes – deelnemers; programma en opbouw verslag.

Deelnemers

Aanwezig

- **Experten**

Erik Boterdaele (landbouwer), Wouter Coussement (biolandbouwer), Marjan Denie (landbouwer), Bruno Gobin (Viaverda), Filip Goossens (landbouwer), Hartwig Moyaert (VLAM), Miet Poppe (AVBS), Diederik van Colen (landbouwer), Pieter Van Oost (BB), Antoine Wouters (landbouwer).

Deelnemende landbouwers zijn afgevaardigd via ABS, AVBS, Bioforum, FERM, Groene Kring.

- **Opdrachtteam**

Guido Van Huylenbroeck (opdrachthouder),
Koen Carels, Pieter De Graef, Katrien Penne (SALV-secretariaat).

De opdrachthouder is aangesteld door Minister van Landbouw Jo Brouns. Hij wordt in zijn opdracht bijgestaan door het SALV-secretariaat ter waarde van 1VTE. De opdrachthouder betreft zowel SALV-ledenorganisaties als organisaties en deelnemers daarbuiten.

Verontschuldigd

Guy Van Rysseghem (landbouwer)

Programma en opbouw verslag

Dagprogramma Forum Deelsector Sierteelt en boomkwekerij
Opdrachthouder – Em. Prof. Guido Van Huylenbroeck
Introductie, opzet en methodiek
Opdrachtteam – Pieter De Graef, SALV
Blik op de kenmerken van de sector sierteelt en boomkwekerij in Vlaanderen Kader van de beleidsrandvoorwaarden
Keynote speaker – Bruno Gobin, Viaverda
Blik op de toekomst van de sector
Sessie 1 en Sessie 2

- DESTEP - Demografisch, Economisch, Sociaal-cultureel, Technologisch, Ecologisch, Politiek-juridisch perspectief
- SWOT/DESTEP - Deeltafels vanuit 6 perspectieven op toekomstige uitdagingen (trends en externe factoren van buitenaf) die de sector in de toekomst zullen beïnvloeden, evenals op hoe de sector, gegeven zijn sterktes en zwaktes, die toekomstige uitdagingen kan tegemoet treden.

Sessie 3

- Round up drijvende krachten en kritieke onzekerheden
- Reflectie en prioritisering

Na een introductie omtrent opzet en methodiek door opdrachthouder Prof. Em. Guido Van Huylenbroeck, de sectorpresentaties van Pieter De Graef (SALV/opdrachtteam) en keynote speaker Bruno Gobin (Viaverda), werd samen met de deelnemers in drie sessies de drijvende krachten inzake de evolutie van de sector naar 2050 uit te klaren.

De inleidende presentaties zijn opgenomen op de overzichtspagina van de SALV-website:

<https://www.salv.be/salv/pagina/overzicht-fora-deelsectoren>

De deelnemers zijn aan de slag gegaan met de grote uitdagingen (opportunities en bedreigen) die extern op de sector afkomen. Er werden gedachten uitgewisseld over hoe de sector, met zijn sterktes en zwaktes, de toekomstige uitdagingen kan tegemoet treden. Daarbij is in de mate van het mogelijke, rekening gehouden met de reeds besliste en gekende randvoorwaarden tot en met 2050. De toekomsttoefening werd bekeken vanuit demografisch, economisch, sociaal-cultureel, technologisch, ecologisch en politiek-juridisch perspectief (DESTEP).

Deze blik op 2050 in drie sessies mondde uit in een gezamenlijke reflectie en prioritering, omtrent de drijvende krachten en kritieke onzekerheden voor de toekomst van de sector.

De overzichtstabellen van de genoteerde boodschappen per deeltafel voor de zes DESTEP-perspectieven zijn opgenomen in **Deel 2** van dit verslag. De thematische synthese van de collectieve reflectie is weergegeven in **Deel 3** van dit verslag.

Procesprincipes

Het Forum sector Sierteelt en boomkwekerij is het derde in een reeks van acht fora met deelsectoren in het kader van de opmaak van de Vlaamse landbouwvisie 2030-2050. Deze deelfora vormen de tweede fase in een breder traject van de visievorming (zie ook

<https://www.salv.be/salv/pagina/vlaamse-landbouwvisie-2030-2050>).



Daarbij wordt zorggedragen voor volgende procesprincipes:

➤ **Inclusief en ketenbreed**

Voor de uitwerking van landbouwvisie Vlaanderen 2030-2050 wordt de brede agrovoedingsketen evenals het middenveld via de SALV (17 ledenorganisaties) betrokken. Extra accenten worden daarbij gelegd door te waken over deelname vanuit verenigingen van jonge landbouwers, NGO's, VLAM-sectorgroepen, en desgevallend specifieke expertisecentra (bv. wetenschappelijke hoek).

➤ **Uniek proces**

De visie krijgt bottom-up vorm mét én voor land- en tuinbouwers (rechtstreekse betrokkenheid).

De methodiek van de visie-opbouw vertrekt vanuit de verwachtingen van de verwerkende industrie op vlak van toekomstige (2030-2050) vraag en afzet.

Uitgangspunt is een visie op toekomstige landbouw ontwikkelen, vertrekkend vanuit de gegeven grenzen die vastliggen door flankerend beleid (klimaat, natuur, milieu ...) waarbij landbouw maximaal zijn rol kan spelen binnen deze grenzen.

De combinatie DESTEP-SWOT methodiek zorgt ervoor dat er vanuit de grote trendbewegingen op vlak van: demografie, economie, sociaal-cultureel, technologie, ecologie en politiek-juridisch; perspectief wordt nagegaan wat er extern op de sector inwerkt (als opportuniteit en als bedreiging)

om vervolgens te bevragen hoe de land- en tuinbouwsector daarop kan anticiperen (vanuit zijn sterktes en zwaktes), en wat er daarvoor nodig is (i.e. de kiem om beleid op te richten).

➤ **Iteratief en lerend**

Het eindproduct van dit proces ligt niet bij voorbaat vast.

De opbouw van een landbouwvisie 2030-2050 voor Vlaanderen gebeurt in verschillende fasen via consultatie van stakeholders, de organisatie van een breed startforum, acht verschillende fora met deelsectoren landbouw, en een fase van aggregatie en feedback.

Er is ruimte voorzien voor tussentijdse evaluatie en desgevallende bijstellingen van de procesmethodiek en -aanpak.

➤ **Visie steunt op een kwalitatieve benadering**

De visieoefening is uitdrukkelijk geen kwantitatieve studie naar de beschikbare ruimte voor teelten en activiteiten, maar een kwalitatieve benadering. Hierbij wordt nagegaan hoe de sector zal evolueren richting 2050 binnen gegeven integrale ecologische randvoorwaarden, zoals vastgelegd in besliste wetgeving en reguleringen en rekening houdend met plausibele ontwikkelingen op vlak van consumptie, handel, technologie en maatschappelijke veranderingen.

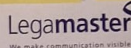
■ Deel 2 – DESTEP-SWOT oefening: overzichtstabellen

Fundament opbouw sessies DESTEP • Demografisch • Economisch • Sociaal-cultureel • Technologisch • Ecologisch • Politiek-juridisch SWOT • Externe factoren • Opportuniteiten • Bedreigingen • Interne factoren • Sterktes • Zwaktes	 Demografische ontwikkelingen • Evolutie bevolking (10 miljard in 2050) • Verstedelijking • Vergrijzing • Migratie en diversificatie bevolking •  Economische factoren • Globalisering • Handelsstromen • Markt- en ketendynamiek • Financiële markten • Grondmarkt •
 Sociaal-culturele factoren • Consumentenvoorkeuren • Dieetwijzigingen • Maatschappelijke waardering • Multifunctionaliteit platteland • Gezondheid en welzijn • ...  Technologische versnelling • Digitalisering • Biotechnologie • Technologische innovatie • Innovatie productiesystemen (agro-ecologie) • Productinnovatie (nieuwe teelten) • Opleiding, vorming, kenniscentra	 Ecologische factoren • Klimaatverandering • Biodiversiteit • Schaarste aan hulpbronnen (bodem, water, lucht) • Milieuvervuiling • Duurzaamheid • Circulariteit •  Politiek-juridische beleidsfactoren • Geopolitieke situatie • Internationale samenwerking • Beleid en regelgeving 2050 • Institutionele verandering en rechtszekerheid •

Samenvatting boodschappen deelnemers

Opportunities (externe factoren)	Bedreigingen (externe factoren)
Evolutie bevolking (10 miljard in 2050) Meer vraag bij een deel van de bevolking.	Evolutie bevolking (10 miljard in 2050) Toenemende bevolking hangt niet 1-op-1 samen met toenemende interesse in groen.
Verstedelijking De sierteelt- en boomkwekerijsector kan inspelen op de versterking van de leefbaarheid van steden (i.e. kansen voor openbaar groen, bereikbaar groen).	Verstedelijking Minder ruimte per inwoner (minder private tuinen versus meer openbaar groen).
Vergrijzing bevolking Biedt kansen voor de afzet van sierteelt- en boomkwekerijproducten.	Vergrijzing Vergrijzing landbouwsector: binnen de sector zorgt dit voor kennis die wegvloeit. Vergrijzing bevolking: vergrijzing kan negatief effect hebben op de arbeidsbeschikbaarheid.
Migratie en diversificatie bevolking Inspelen op de vraag en kansen voor een divers aanbod. Arbeidspotentieel.	Migratie en diversificatie bevolking Zijn de verschillende bevolkingsgroepen te bereiken met aanbod vanuit de sector?

Sterktes (interne factoren)	Zwaktes (interne factoren)
Verstedelijking Flexibel kunnen inspelen op de vraag (flexibiliteit in het aanbod in functie van verstedelijking).	
Migratie en diversificatie bevolking De sector kent een sterke arbeidsbehoefte (ook voor laaggeschoolden).	Migratie en diversificatie bevolking Afhankelijkheid van personeel, maar onzekerheid over voldoende personeel en de juiste profielen (link naar de nood aan kwaliteitsvol en instroom in tuinbouwonderwijs).



Samenvatting boodschappen deelnemers

Opportunities (externe factoren)	Bedreigingen (externe factoren)
Globalisering Ligging: centraal te midden van een belangrijke en bemiddelde afzetregio --> die kernregio blijft focusgebied.	Globalisering Weinig afzetmogelijkheden op verre markten.
Handelsstromen/afzet Export: kansen van export. Sterke vraag naar een duurzaam product.	Handelsstromen/afzet Export: grote afhankelijkheid van export. Een te sterk gebrek aan een gelijk speelveld met derde landen en binnen de EU.
Markt- en ketendynamiek Bewustwording rond duurzaamheid bij de consument en daarop inspelen met gerichte communicatie vanuit de sector over de sector.	Markt- en ketendynamiek Druk op marges door een toenemend aandeel van de afzet via retail. Druk op marges versus billijke vergoeding voor een duurzaam geteeld product is een knelpunt.
	Financiële markten Regelgeving rond duurzaamheid zal bedrijfsfinanciering sturen. Regelgeving is tot nog toe mede drijver van schaalvergroting geweest.
Bedrijfsstructuur Heeft baat bij een constructief verduurzamingsbeleid (stappen vooruit zetten rekening houdend met de draagkracht van de sector).	Bedrijfsstructuur Een gezonde bedrijfsvoering heeft nood aan een stabiel vergunnings- en ondernemingskader dat ruimte biedt om te ondernemen. Overneembaarheid van bedrijven wordt een probleem (zowel bij overnames als bij nieuwkomers). Extern kapitaal brengt nadelen, maar is mogelijk onvermijdelijk. Dit vergt een goede omkadering en begeleiding.
	Grond Het ruimtelijk beleid dient ruimte voor bedrijfszetels te voorzien.

Sterktes (interne factoren)	Zwaktes (interne factoren)
Markt- en ketendynamiek Rechtstreekse klantrelaties bieden meer garantie op een goede inkomensvorming dan contracten met de retail.	Markt- en ketendynamiek Actief binnen een sterk competitief marktgebied. Sierteelt is een luxeproduct met een grotere prijselasticiteit van de vraag.
Bedrijfsstructuur Schept werkgelegenheid (ook voor laaggeschoolden). Meerwaarde van samenwerking (bv. biobedrijfsnetwerken)	Bedrijfsstructuur Overneembaarheid van bedrijven. Samenwerking tussen bedrijven kan beter.
Grond Productiviteit en toegevoegde waarde op een beperkte oppervlakte. De sector draagt bij aan een groene leefomgeving (o.a. stedelijk groen: <i>'groen brengt rust.'</i>).	
Communicatie Communicatie rond de sterktes van de sector (topkwaliteit, hoge duurzaamheidseisen) in eigen hand nemen.	

Samenvatting boodschappen deelnemers

Opportunities (external factors)	Threats (external factors)
Consumentenvoorkeuren en wijzigende di-eten Groeiende “groenhonger” door schaarser groen en urbanisatie; vraag naar planten/bloemen stijgt mee. Trendsetters en media (tuinprogramma’s, influencers) versterken vraag. Lage BTW op planten/bloemen is duidelijke markt-hefboom die vraag ondersteunt.	Consumentenvoorkeuren en wijzigende di-eten Consument moet overtuigd blijven; onzekerheid over blijvende koopbereidheid. Niet altijd bereid tot faire prijs; toenemende verkoop via retail versterkt opportunistisch koopgedrag. Vergrijzing koperspubliek (grote kopers zijn gepensioneerd). Nieuwe culturen met andere voorkeuren (bv. voorkeur plastic/kunstbloemen). Perfectie-verwachting (geen bruin blad, geen insecten/sporen) botst met realiteit duurzamer telen.
Maatschappelijke waardering Toenemende waardering via korte keten en lokale verankering; versterkt wederzijds. Sector als deel van klimaat-/groenoplossing kan waardering verder opkrikken (groen in stad/platteland).	Maatschappelijke waardering “Gifbloemen”-perceptie en draagvlak voor gewasbescherming blijft harde reputatierisico-driver. Maatschappelijk draagvlak kan snel kantelen door campagnes/incidenten (vb. media-cases).
Multifunctionaliteit platteland Meer vraag naar groen in landschap én stad (verkoeling, erosie- en windbuffering, biodiversiteit). Sterker beroep op sector voor groen-infrastructuur en adaptatie.	Multifunctionaliteit platteland Overbelasting van telersrol kan tot afhaken/krimp leiden als ondersteuning ontbreekt.

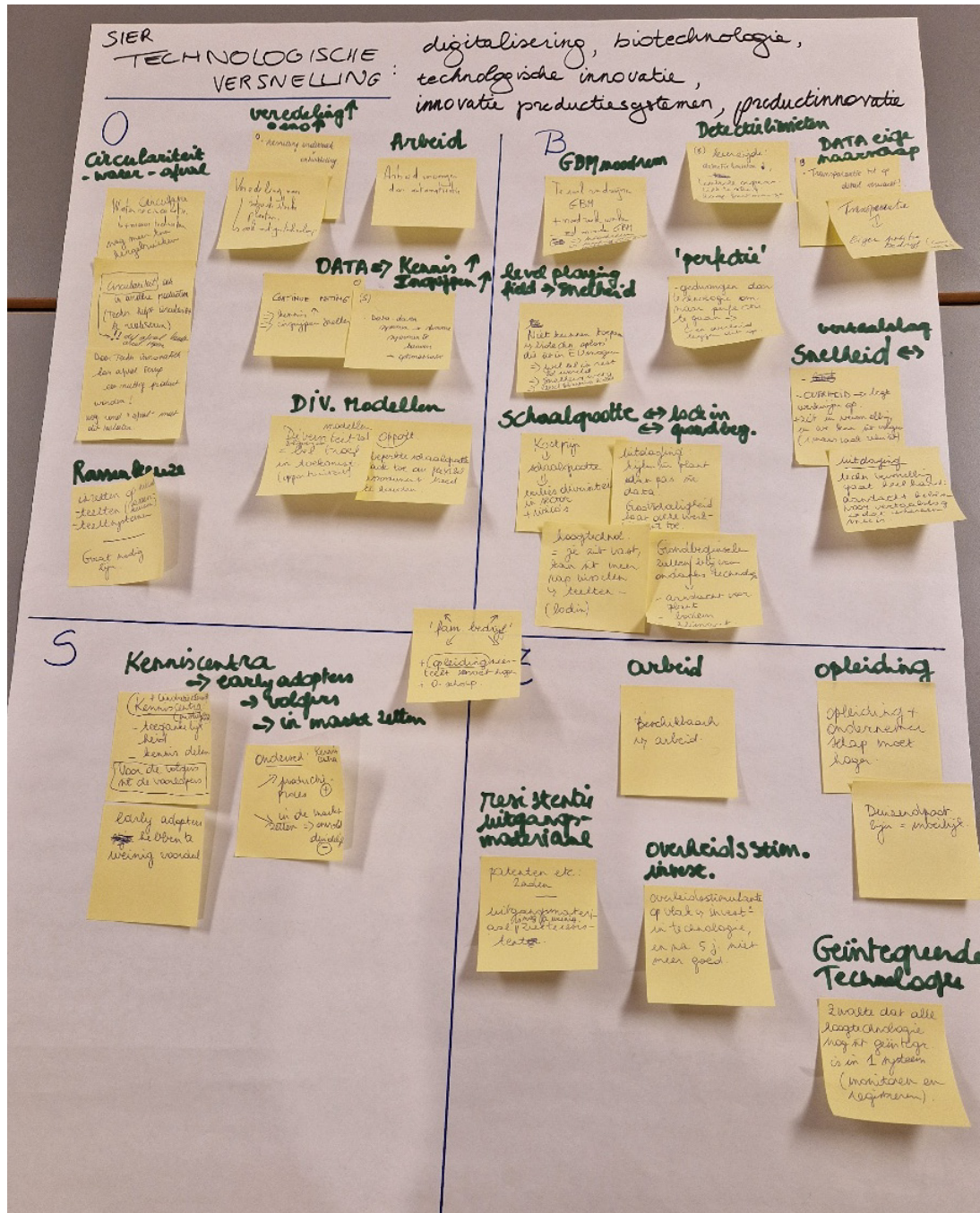
Gezondheid en welzijn Sterk stijgende nood aan groen voor mentaal welzijn (Groen 3/30/300, stressreductie, rust). Wetenschappelijke inzichten over gezondheidseffecten van planten/groen ondersteunen dit verhaal.	Gezondheid en welzijn Gezondheidsdebat rond gewasbescherming kan welzijnsverhaal ondergraven als perceptie niet kantelt.
Andere Educatie-kans: groeiende onwetendheid bij consument opent ruimte voor gerichte sensibilisering en binding.	Andere Als communicatie faalt (of te generiek blijft), verliest sector legitimiteit t.o.v. stijgende duurzaamheidslat.

Sterktes (interne factoren)	Zwaktes (interne factoren)
Consumentenvoorkeuren en wijzigende diëten Breed en divers assortiment: aanbod voor verschillende noden en doelgroepen. Bloemen/planten als 'essentieel' en gepast geschenk in vele gelegenheden (ook erkend tijdens corona).	Consumentenvoorkeuren en wijzigende diëten Afzet is sterk prijs- en trendgevoelig; sector blijft vaak prijsnemer t.o.v. retail.
Maatschappelijke waardering Positief product en positieve sector met intrinsieke link naar schoonheid, groen en leefomgeving. Ervaring met (brede) campagnes die historisch positief effect hadden. Korte keten geeft sterk eigen verhaal en meer tolerantie voor "niet-perfect" product. Sector staat sterk op eigen benen (ondernemerschap, niet 'bepamperd').	Maatschappelijke waardering Kwetsbaar imago: sector kan reputatieschade oplopen door individuele acties/media-momenten. Klein politiek gewicht ondanks economische betekenis, wat verdediging in debat bemoeilijkt.

Multifunctionaliteit platteland Sector levert landschaps- en groenbijdrage (hagen, bomen, stedelijk groen), kennis aanwezig.	Multifunctionaliteit platteland Multifunctionaliteit is zwaar: teler moet tegelijk ondernemer, marketeer, boekhouder, technicus... zijn. Dit trekt weg van kerntaak telen.
Gezondheid en welzijn Groen/bloemen als welzijnsproduct: sector heeft geloofwaardige troef om hierop te bouwen.	
Andere Communicatie-bewustzijn in sector: sterk besef dat verhalen door concrete personen, lokaal en sectoraal gedragen moeten worden.	Andere Centrale, doelgroepgerichte communicatie is moeilijk door brede subsectoren; sociale media versterken bubbels.



Technologische versnelling



Samenvatting boodschappen deelnemers

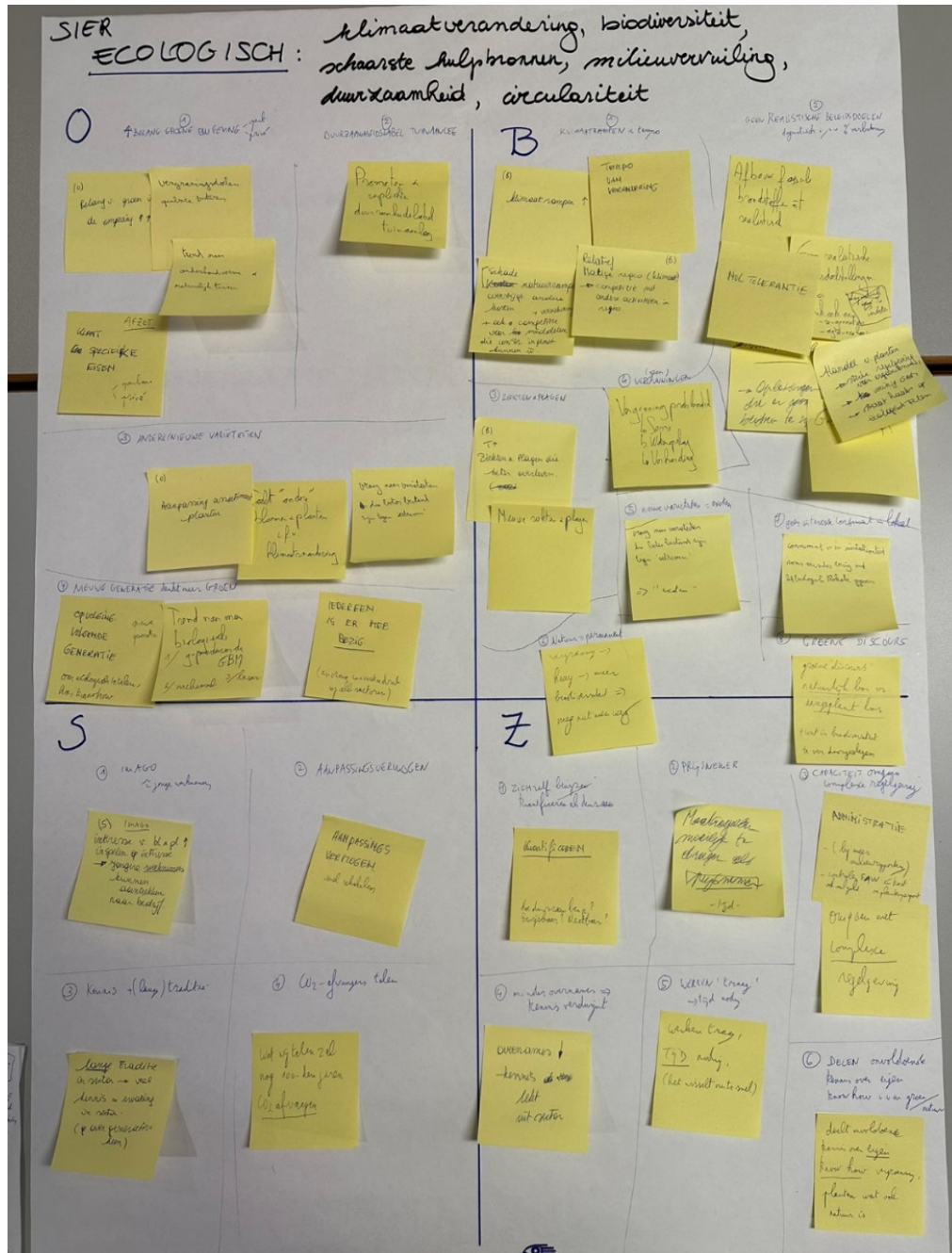
Opportunities (externe factoren)	Bedreigingen (externe factoren)
Digitalisering Data-gedreven teelt: continue meting → sneller ingrijpen, optimalisatie. Slimme systemen (IoT/AI) kunnen arbeid en inputgebruik verlagen en kwaliteit verhogen.	Digitalisering Data-eigenaarschap & vertrouwelijkheid: gevraagde transparantie botst met concurrentiële positie. Te scherpe detectielimieten/controle door digitale monitoring → risico op 'nul-fout' cultuur.
Biotechnologie Versnelling onderzoek & ontwikkeling: veredeling naar robuuste/sterke planten. (Nieuwe) gentechnologie kan weerbaarheid, water-/ziektetolerantie en kwaliteit verhogen.	Biotechnologie Geen level playing field: biotechnologische toepassingen buiten EU sneller toegelaten dan binnen EU. Traagheid regelgeving remt toepassing en innovatie.
Technologische innovatie Automatisatie vervangt de arbeid (robotisering, AI, mechanisatie). Nieuwe technieken maken circulariteit, water- en energie-efficiëntie mogelijk.	Technologische innovatie Hoge investeringskost technologie → druk tot schaalvergroting. Lock-in risico: eenmaal hoogtechnologisch geïnvesteerd minder flexibel om teelten te wisselen. Kleine bedrijven/eenmanszaken kunnen tempo niet volgen (versnellingskloof).
Innovatie productiesystemen (agro-ecologie) Circulariteit: afval opnieuw nuttig product (via techniek); waterrecirculatie verder opschalen. Nieuwe teeltsystemen/rassen nodig om klimaat- en middelenkrapte op te vangen.	Innovatie productiesystemen (agro-ecologie) Te snel wegvallen van GBM zonder alternatief; geen "noodrem" in beleid. Regelgeving rond 'afval'/circulariteit kan innovatie blokkeren als definitie niet wijzigt.
Productinnovatie (nieuwe teelten)	Productinnovatie (nieuwe teelten)

Nieuwe teelten/variëteiten en rassenkeuzes als antwoord op klimaat, vraag en export. Breed assortiment als concurrentievoordeel kan door tech nog sneller vernieuwen.	Perfectioneringsdruk (consument/overheid verwachten "perfect" product) → hogere drempel voor nieuwe teelten met variabele kwaliteit.
Andere Beperkte schaalgrootte blijft kans om flexibel assortiment breed te houden (niches, korte keten, maatwerk).	Andere Familiale bedrijfsvorm onder druk door tech-kosten, vergrijzing en administratieve last. Verlies grondbeginselen (plant-/bodem-/klimaatfocus) bij te sterke techno-sturing.

Sterktes (interne factoren)	Zwaktes (interne factoren)
Digitalisering Sterke publieke en private kenniscentra/ innovatiesteunpunten, die digitalisering ondersteunen. Aanwezige <i>early adopters</i> die digitale tools testen en verspreiden.	Digitalisering Niet alle hoogtechnologische toepassingen geïntegreerd in één systeem (monitoring/registratie versnipperd). Volgers vinden weg naar kennisdeling niet altijd; digitale kloof binnen sector.
Biotechnologie Kennis en traditie rond veredeling en rassenkeuze aanwezig in sector/centra.	Biotechnologie Uitgangsmateriaal nog onvoldoende ziekteresistent; afhankelijkheid van patenten/zaadbeldrijven.
Technologische innovatie Vlaanderen heeft toegankelijke praktijk-/onderzoekscentra en innovatienetwerken. Mechanisatie-ecosysteem nabij (toeleveranciers, service) ondersteunt innovatie in teelt.	Technologische innovatie Opleiding sierteelt/ondernemerschap moet hoger niveau; "duizendpoot zijn" lastig. Arbeid niet altijd beschikbaar, ook voor tech-gestuurde systemen.
Innovatie productiesystemen (agro-ecologie) Ervaring met waterrecirculatie en gesloten systemen in delen van sector.	Innovatie productiesystemen (agro-ecologie)

Diversiteit teeltsystemen (gangbaar, bio, regeneratief...) als leercapaciteit.	Afhankelijkheid van gewasbeschermingsmiddelen blijft op sommige plaatsen; omschakeling vraagt kennis/kapitaal. Innovaties vragen meer integratie en begeleiding dan nu beschikbaar.
Productinnovatie (nieuwe teelten) Sector is traditioneel innovatief in assortiment en niche-ontwikkeling; flexibiliteit bij (kleinere) bedrijven.	Productinnovatie (nieuwe teelten) Kennis voor marktintroductie/ ondernemerschap minder sterk ondersteund door kenniscentra dan teeltproces.
Andere Diversiteit bedrijfsmodellen (ambachtelijk ↔ high-tech wereldspeler) is huidige troef en veerkracht. Publiek-private samenwerking rond innovatie al ingebed.	Andere Inconsistent investeringsbeleid overheid: steun voor technologie die na 5 jaar achterhaald is, terwijl afschrijving langer loopt.

Ecologische factoren



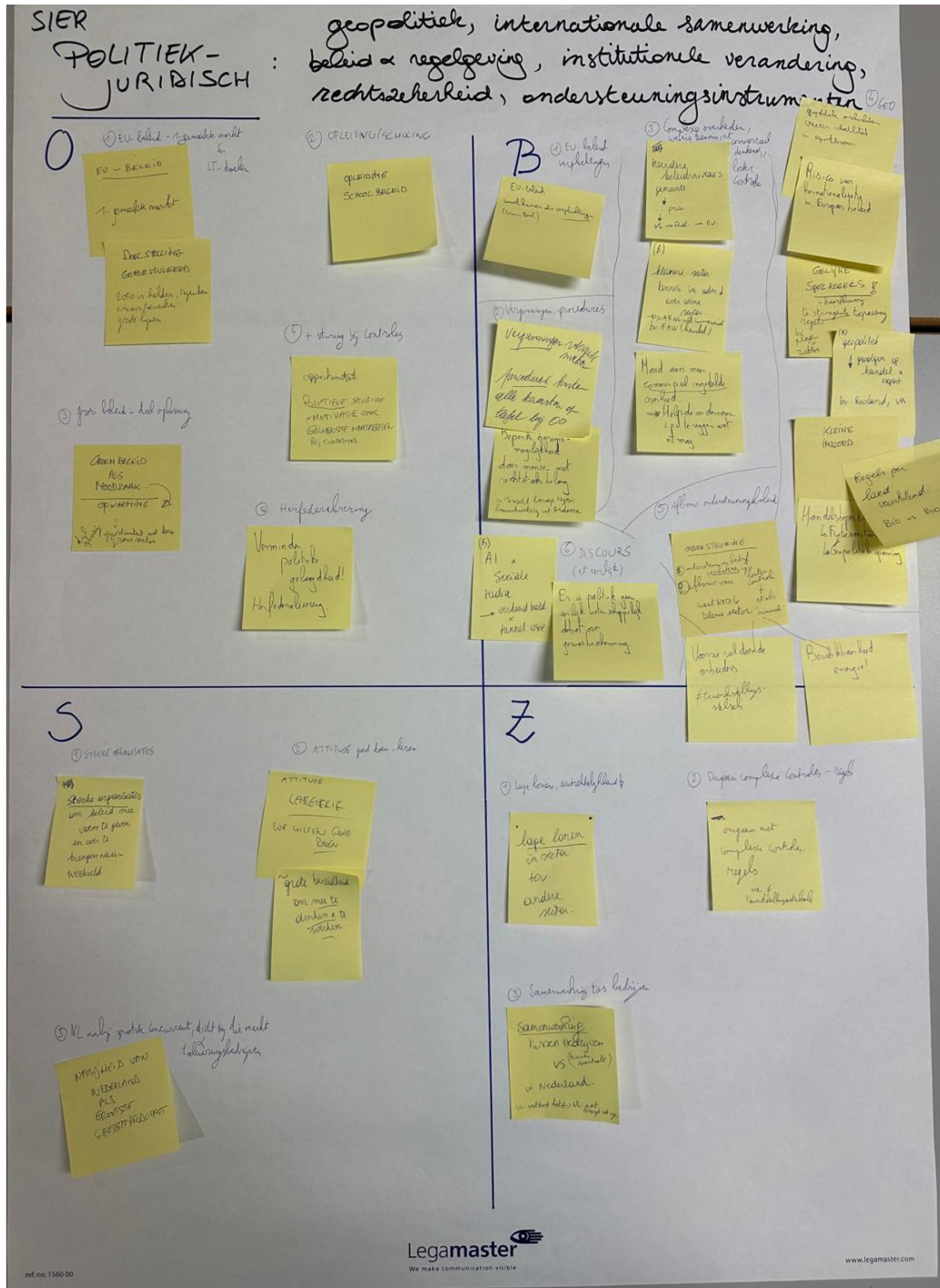
Samenvatting boodschappen deelnemers

Opportunities (external factors)	Threats (external factors)
Klimaatverandering Aanpassing assortiment planten: variëteiten die beter bestand zijn tegen extremen.	Klimaatverandering Klimaatrampen, tempo van verandering, kosten niet verzekeraar en deze middelen kunnen niet meer constructief ingezet worden. Nieuwe ziekten en plagen die beter overleven. Vergunningenproblematiek: nodige wateropslag en verharding.
Biodiversiteit Het toenemend (maatschappelijk) belang van een groene omgeving, zowel in publieke als private ruimtes met trend naar onderhoudsarme en natuurlijke tuinen.	Biodiversiteit Vraag naar nieuwe variëteiten die beter bestand zijn tegen extremen: quid exoten? Natuur toevoegen is permanent, maar de aangeplante haag mag dan niet meer weg? Het groene discours: natuurlijk bos versus een aangeplant bos: wat is biodiversiteit? Dit te ver doorgeslagen.
	Milieuvervuiling Nultolerantie, geen realistische beleidsdoelen: dogmatisch i.p.v. werken naar procentuele verbeteringen. Strengere regelgeving voor organismen bij handel planten, staat haaks op ecologisch tekenen.
Duurzaamheid Duurzaamheidslabel tuinaanleg: promoten en verplichten van dergelijk label. Nieuwe jonge generatie denkt meer groen. Iedereen is ermee bezig.	Duurzaamheid De consument heeft geen interesse in lokale sierteelt.

Er is enorme innovatiedruk op alle sectoren (biologische gewasbeschermingsmiddelen, mechanisch werken, laser, robots, ...).	
---	--

Sterktes (interne factoren)	Zwaktes (interne factoren)
Klimaatverandering Aanpassingsvermogen van de sector: men kan snel schakelen als het moet. Deze sector produceert (natuurlijke) CO2-afvangers.	
Biodiversiteit Goede imago van de sector. Veel interesse in bloemen en planten.	Biodiversiteit Delen onvoldoende de eigen kennis over vergroening, planten inzake groene ontwikkelingen en natuur.
	Milieuvervuiling Sector is een prijsnemer: te nemen maatregelen zijn moeilijk te dragen op vlak van kosten. Beperkte capaciteit om, om te gaan met complexe regelgeving.
Duurzaamheid Lange traditie in de sector: er is veel kennis en ervaring over de generaties heen aanwezig.	Duurzaamheid De sector heeft het moeilijk om zichzelf te bewijzen, kwantitatief, als duurzaam. Hoe doe je dat, hoe maak je dat meetbaar? Bij minder overnames geraakt de kennis verloren in de sector. Sector werkt traag: tijd nodig.
Andere Toenemende interesse voor bloemen en planten: trekt jonge werknemers aan.	

Politiek-juridische beleidsfactoren



Samenvatting boodschappen deelnemers

Opportunities (external factors)	Bedreigingen (external factors)
	Geopolitieke situatie Grote geopolitieke onzekerheden, waardoor variabiliteit in exportstromen. Risico op hernationalisatie EU-beleid.
Beleid en regelgeving Het groene beleid als deel van de oplossing: het is immers een noodzaak. Het vormt een opportuniteit voor deze bij hoofzaak groene deelsector, dus sierteelt als deel van de oplossing. Positieve sturing en motiverend werken bij controles als overheid.	Beleid en regelgeving De vele verplichtingen uit hoofde van het EU-beleid. Geen gelijke spelregels, te strenge (strengste) toepassing van de regels in België bv. inzake ziekten en plagen. Regels verschillen land per land, bijvoorbeeld bio.
Institutionele verandering en rechtszekerheid EU-beleid met ééngemaakte markt en heldere lange termijn doelen, zo nodige tijd om er naar toe te werken. Opleiding: schoolbeleid. Herfederalisering in België want er is nu te veel politieke gelaagdheid.	Institutionele verandering en rechtszekerheid Problematiek van vergunningen en procedures. Complexe overheidsstructuren met weinig praktijkkennis, overheid denkt niet concurrentieel, het gaat louter over controleren (voorbeeld FAVV). Discours: zonder eerlijk wetenschappelijk debat, bijvoorbeeld over gewasbescherming en AI. Sociale media versterken verkeerde beeld en tunnelvisie.
Niet product gebonden ondersteuningsinstrumenten Opleiding en onderwijs.	Niet product gebonden ondersteuningsinstrumenten Afbouw ondersteuningsbeleid, geen aandacht voor arbeidsproblematiek.

Sterktes (interne factoren)	Zwaktes (interne factoren)
Internationale samenwerking Nabijheid NL als grootste concurrent, maar ook daar veel toeleveringsbedrijven nuttig voor BE.	
	Beleid en regelgeving Niet kunnen omgaan met complexe regels en vele controles.
Institutionele verandering en rechtszekerheid Sterke eigen belangenorganisaties om beleid mee vorm te geven en over te brengen naar het werkveld.	Institutionele verandering en rechtszekerheid Lage lonen in de sector: dus niet aantrekkelijk als werkgever.
Andere Leergierige attitude in de sector, het goed willen doen, grote bereidheid om mee te denken en te werken: attitude.	Andere Attitude t.o.v. samenwerking tussen bedrijven: • In Vlaanderen: wat kost het ons? • In Nederland: wat brengt het ons op?

■ Deel 3 – Thematische synthese van de collectieve reflectie

Inleiding

In sessie 3 van het Forum Deelsector Sierteelt en boomkwekerij werden de bevindingen uit de DESTEP-SWOT-oefening samengebracht en verdiept. De deelnemers reflecteerden, vanuit uiteenlopende achtergronden (actieve landbouwer, agrovoedingsketen of middenveld) over de factoren die de toekomst van de Vlaamse sierteeltsector richting 2050 het sterkst zullen beïnvloeden. Centraal stonden drie vragen:

- Welke **drijvende krachten** zijn bepalend voor de verdere evolutie van de sector? (structureel = het speelveld)
- Waar liggen de **kritische onzekerheden**? (open uitkomst = de kantelpunten binnen dat speelveld)
- En welke **knelpunten** stellen zich voor de uitwerking van een Vlaamse landbouwvisie 2030–2050?

De synthese hieronder is thematisch opgebouwd volgens de zes DESTEP-dimensies. Ze geeft geen chronologisch verslag en geen overzicht van individuele standpunten, maar brengt de gedeelde inzichten, spanningsvelden en onzekerheden samen op sectorniveau.

1. Demografisch – Arbeid, instroom en waardering van het beroep

Kernbevindingen

Beschikbaarheid van arbeidskrachten wordt als structurele kwetsbaarheid benoemd. De sector blijft arbeidsintensief en vereist planten kennis.

Instroom vanuit onderwijs is onvoldoende. Verloning en werkzwaarte worden als belangrijkste drempels geïdentificeerd. De sector erkent dat de lage arbeidskost historisch niet volledig werd doorgerekend in de productprijs.

Drijvende krachten

- Vergrijzing sector
- Tekort aan lokaal personeel
- Concurrentie met andere sectoren
- Toenemende nood aan gespecialiseerde kennis

Kritische onzekerheden

- Bereidheid van markt om hogere loonkosten te dragen
- Evolutie tuinbouwonderwijs
- Rol van migratiearbeid op lange termijn

- Aantrekkelijkheid van het beroep bij jonge generatie

Implicaties voor de landbouwvisie

De demografische dimensie maakt duidelijk dat de toekomst van de sierteeltsector in belangrijke mate afhangt van arbeidsbeschikbaarheid en bedrijfscontinuïteit. De sector blijft arbeidsintensief en vraagt specifieke planten kennis en vakmanschap. Instroom, zij-instroom en aangepaste opleidingskaders bepalen mee het absorptievermogen voor innovatie en verduurzaming. Ook de overneembaarheid van bedrijven en toegang tot geschikte ruimte beïnvloeden de structurele verankering van de sector in Vlaanderen.

2. Economisch – Concurrentiekracht en internationaal speelveld

Kernbevindingen

Sierteelt is een ondernemerssector met hoge toegevoegde waarde op beperkte oppervlakte. Economische duurzaamheid wordt als fundamentele voorwaarde beschouwd voor elke transitie.

Export is inherent aan een kleine regio als Vlaanderen. Een exclusief lokale oriëntatie wordt niet realistisch geacht. De sector vraagt een gelijk speelveld inzake duurzaamheid en gewasbescherming, zowel binnen België als binnen de EU en ten aanzien van derde landen.

Drijvende krachten

- Geopolitieke instabiliteit
- Europese duurzaamheidsnormen
- Evolutie internationale handel
- Concentratie in retail
- Prijselasticiteit van luxeproducten

Kritische onzekerheden

- Mate van wederkerigheid in internationale handel
- Evolutie consumentenbesteding bij economische schokken
- Effect van Vlaamse strengere normen op concurrentiepositie
- Balans tussen export en lokale verankering

Implicaties voor de landbouwvisie

De economische dimensie bevestigt dat rendabiliteit en marktvalorisatie bepalend zijn voor de transitiecapaciteit van de sector. Sierteelt is sterk internationaal georiënteerd en opereert in een competitieve markt met hoge prijselasticiteit. De positie binnen de Europese interne markt en het gelijk speelveld met derde landen beïnvloeden rechtstreeks de investeringsruimte. Transparantie

in ketenverhoudingen en de mogelijkheid om duurzaamheidsinspanningen te valoriseren spelen mee in de toekomstige inkomensvorming.

3. Sociaal-cultureel – Maatschappelijk draagvlak, consument en welzijn als legitimeitsbasis

Kernbevindingen

De sierteeltsector positioneert zich richting 2050 nadrukkelijk als een positieve sector: producent van groen, schoonheid, welzijn en leefkwaliteit. Tegelijk wordt erkend dat maatschappelijk draagvlak geen vanzelfsprekendheid is. De sector opereert in een spanningsveld tussen stijgende duurzaamheidsverwachtingen, prijsgevoelige consumenten en een blijvend reputatierisico rond gewasbescherming.

De maatschappelijke lat inzake duurzaamheid wordt structureel hoger gelegd. Het gevoel “het is nooit genoeg” leeft sterk. De collectieve reflectie benadrukt daarom het belang van een proactief en geloofwaardig narratief: niet defensief reageren op kritiek, maar zelf richting geven aan het tempo en de inhoud van de verduurzaming.

Groen en planten worden daarbij gezien als hefboom voor mentaal welzijn, stedelijke leefbaarheid en klimaatadaptatie. Dit welzijnsverhaal wordt beschouwd als een structurele opportuniteit richting 2050.

Drijvende krachten

- Toenemende aandacht voor duurzaamheid en impact van productie
- Verstedelijking en groeiende nood aan groen in publieke ruimte
- Stijgende aandacht voor mentaal welzijn en gezondheid
- Groei van retail en verschuiving in aankoopgedrag
- Toenemende diversiteit in bevolking en doelgroepen

Kritische onzekerheden

- Bereidheid van consumenten om een faire prijs te betalen voor duurzaam en lokaal product
- Evolutie van het maatschappelijk debat rond gewasbescherming (“gifbloemen”-perceptie)
- Mate waarin communicatie de brede en diverse subsector kan overstijgen
- Evolutie van consumptiepatronen bij vergrijzing en verstedelijking

Implicaties voor de landbouwvisie

De sociaal-culturele dimensie onderstreept dat maatschappelijk draagvlak een structurele factor is voor de ontwikkelingsruimte van de sector. Percepties rond gewasbescherming, duurzaamheid

en lokale productie beïnvloeden zowel consumptie als beleidsruimte. Communicatie, educatie en zichtbaarheid van de verschillende teeltsystemen dragen bij aan legitimiteit. Tegelijk bepaalt de werkbaarheid van het beroep, inclusief mentale draagkracht, mee de aantrekkelijkheid van de sector op lange termijn.

4. Technologisch – Schaal, diversiteit en digitale connectiviteit

Kernbevindingen

Robotisering, AI en automatisering worden gezien als noodzakelijk om arbeid te verlichten, efficiëntie te verhogen en duurzaamheid te ondersteunen. Technologie werkt echter schaalvergroting in de hand, mede door hoge investeringskost.

De sector hecht sterk belang aan behoud van diversiteit in bedrijfsmodellen: van ambachtelijke nicheproducent tot geïntegreerde wereldspeler. Deze diversiteit wordt als structurele sterkte gezien.

Digitalisering vergt toenemende interconnectiviteit in de keten, wat vertrouwen en duidelijke governance rond data-eigenaarschap vereist.

Drijvende krachten

- Hoge kost van arbeid
- Ontwikkeling van robotica en AI
- Administratieve complexiteit
- Vergrijzing en bedrijfsovernames
- Datagedreven teeltoptimalisatie

Kritische onzekerheden

- Toegankelijkheid van technologie voor kleinere bedrijven
- Rendabiliteit en terugverdientijd van investeringen
- Data-eigenaarschap en vertrouwen in ketensamenwerking
- Effect van schaalvergroting op robuustheid en diversiteit

Implicaties voor de landbouwvisie

De technologische dimensie wijst op het belang van innovatie als hefboom voor efficiëntie, arbeidsverlichting en verduurzaming. Toegang tot technologie en kennis bepaalt in sterke mate de concurrentiekracht van bedrijven. Hoge investeringskosten en schaalvereisten kunnen echter de diversiteit binnen de sector beïnvloeden. Datagovernance, experimenteerruimte en samenwerking tussen bedrijven spelen mee in het vermogen om technologische oplossingen breed te implementeren.

5. Ecologisch – Klimaatadaptatie, energie-intensiteit en experimenteerruimte

Kernbevindingen

Klimaatverandering wordt beschouwd als een structurele gamechanger. De sector is tegelijk deel van de oplossing (bomen, planten, groeninfrastructuur) én sterk kwetsbaar voor droogte, waterstress, stormregens en nieuwe plagen.

Voor de serregebonden sierteelt is het energievraagstuk daarbij fundamenteel. Energie vormt niet alleen een kostenfactor, maar een strategische vestigings- en concurrentiefactor. De toekomstige beschikbaarheid, betaalbaarheid en herkomst van energie zal mee bepalen hoe en waar productie kan plaatsvinden.

De sector staat voor een structurele transitie richting fossielvrije energiebronnen, maar de haalbaarheid verschilt sterk per subsector en per bedrijfsgrootte. Warmtekoppeling, geothermie, restwarmte van industrie of datacenters, elektrificatie en lokale energieclusters worden genoemd als mogelijke pistes. Dit impliceert mogelijk ook ruimtelijke heroriëntatie of clustering in de nabijheid van energie- of warmtebronnen.

Tegelijk blijft de reductie van gewasbeschermingsmiddelen een dominante transitie-as. Binnen de sector worden verschillende teeltsystemen naast elkaar ontwikkeld. De verdere evolutie richting 2050 wordt gezien als een proces van wederzijdse kruisbestuiving tussen gangbare en biologische systemen, waarbij bedrijven in verschillende snelheden en modellen kunnen bijdragen aan de transitie. Het ontwikkelingspad van biologische sierteeltbedrijven levert ervaring op met gesloten kringlopen, weerbare rassen en directe klantrelaties, met een voordeel op vlak van systeeminnovatie, marktpositionering en communicatie rond duurzaamheid.

Een terugkerend knelpunt is het gebrek aan reglementaire experimenteerruimte. Innovaties (laagvolumesystemen, drones, biocontrol, nieuwe energietechnieken) botsen op trage toelatingsprocedures, waardoor de sector soms in een grijze zone opereert.

Drijvende krachten

- Klimaatverandering en toenemende extremen
- Energietransitie en afbouw van fossiele brandstoffen
- Volatiliteit van energieprijzen
- Europese reductiedoelstellingen inzake gewasbescherming
- Ontwikkeling van biocontrol en nieuwe technieken
- Druk op water- en bodemkwaliteit

Kritische onzekerheden

- Toegang tot betaalbare en betrouwbare hernieuwbare energie
- Mogelijkheid tot aansluiting op warmtenetten of restwarmtestromen
- Ruimtelijke inpassing van energie-intensieve serreclusters
- Tempo van goedkeuring alternatieve middelen en technieken
- Mate van beleidsmatige experimenteerruimte
- Maatschappelijke definitie van “duurzaam genoeg”

Implicaties voor de landbouwvisie

De ecologische dimensie bevestigt dat productie binnen duidelijke ecologische randvoorwaarden plaatsvindt. Klimaatverandering, waterbeschikbaarheid, bodemkwaliteit en de reductie van gewasbeschermingsmiddelen beïnvloeden rechtstreeks de productieruimte. Voor serregebonden teelten vormt energie een strategische vestigingsfactor, wat de ruimtelijke organisatie van de sector kan hertekenen. De verdere ontwikkeling van diverse teeltsystemen, waaronder biologische en andere systeemgerichte benaderingen, draagt bij aan de aanpassingscapaciteit van de sector binnen deze grenzen.

6. Politiek-juridisch – Rechtszekerheid, snelheid en stimulerende overheid

Kernbevindingen

De sector vraagt geen deregulering, maar voorspelbare en coherente regelgeving met voldoende implementatietijd. Rechtszekerheid is cruciaal voor investeringen in serres, technologie en verduurzaming.

Trage beleidsvorming en lange vergunningsprocedures worden als fundamentele rem ervaren. Er is nood aan een overheid die sneller schakelt en meer praktijkkennis opbouwt.

De reflectie benadrukt de verschuiving van een controlerende naar een stimulerende overheid, met erkenning van pioniers en *early adopters*.

Drijvende krachten

- Europese regelgeving rond milieu en gewasbescherming
- Vergunningskaders en ruimtelijke ordening
- Marktverstoringende beleidsingrepen (bv. energiecertificaten)
- Toenemende compliance-eisen vanuit handel

Kritische onzekerheden

- Snelheid van beleidsaanpassing aan technologische evolutie
- Gold-plating en verschil in interpretatie tussen regio's
- Stabiliteit van langetermijnkaders
- Beleidscoherentie tussen beleidsniveaus

Implicaties voor de landbouwvisie

De politiek-juridische dimensie onderstreept het belang van voorspelbaarheid en coherentie in regelgeving. Vergunningszekerheid, harmonisatie binnen Europa en begrenzing van bovenwettelijke eisen beïnvloeden rechtstreeks de investeringsbereidheid. De snelheid waarmee regelgeving zich aanpast aan technologische en ecologische evoluties bepaalt mee de competitiviteit en het innovatievermogen van de sector richting 2050.

Geïntegreerde slotbeschouwing – Spanningsvelden en richting

Uit de collectieve reflectie komen enkele centrale spanningsvelden naar voren die de toekomst van de sierteelt- en boomkwekerijsector richting 2050 zullen bepalen:

- **Duurzaamheid versus economische leefbaarheid:** stijgende verwachtingen inzake klimaat, energie en gewasbescherming vragen investeringen, systeemaanpassingen en tempo van transitie, terwijl rendabiliteit, prijszetting en marktvalorisatie bepalend blijven voor investeringscapaciteit en bedrijfscontinuïteit.
- **Energietransitie versus ruimtelijke verankering:** de omschakeling naar fossielvrije energie maakt energie en warmte een structurele vestigingsfactor, wat kan leiden tot clustering rond geothermie, warmtenetten of restwarmtebronnen, met impact op ruimtelijke ordening en bedrijfsstructuur.
- **Technologische intensivering versus diversiteit van bedrijfs- en teeltsystemen:** digitalisering, automatisering en hightech-oplossingen verhogen efficiëntie en schaalmogelijkheden, terwijl de sector tegelijk inzet op diversiteit in modellen, inclusief biologische en andere systeemgerichte benaderingen.
- **Internationale marktoriëntatie versus gelijk speelveld:** exportgericht ondernemerschap blijft essentieel in een kleine regio, in samenhang met de nood aan wederkerigheid in normen en handelsvoorwaarden.
- **Maatschappelijke verwachtingen versus ondernemingsruimte:** toenemende legitimitetsdruk rond gewasbescherming en duurzaamheid vraagt transparantie en communicatie, in combinatie met rechtszekerheid en experimenteerruimte.

De toekomst van de sierteelt- en boomkwekerijsector zal worden bepaald door de mate waarin deze spanningen beleidsmatig en strategisch worden gekaderd. De sector benadrukt het belang

van ruimte om te ondernemen – fysiek, economisch, reglementair en energetisch – binnen duidelijke en stabiele randvoorwaarden. Diversiteit in bedrijfsmodellen en teeltsystemen wordt daarbij gezien als een structurele sterkte om de transitie richting 2050 vorm te geven.
